

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1893. Första Kammaren. No 8.

Onsdagen den 22 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 1 e. m.

Herr statsrådet *Gilljam* aflemnade Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående pension å allmänna indragningsstaten för verkmästaren vid Mariebergs ammunitionsfabrik Anton Georg Wallin.

Justerades protokollet för den 15 i denna månad.

Anmälades och bordlades statsutskottets utlåtanden:

n:o 7 a, i anledning af Kongl. Maj:ts framställningar dels under riksstatens fjerde hufvudtitel om anslag till generalstabens topografiska arbeten och dels under sjettem hufvudtiteln om anslag till rikets ekonomiska kartverk;

n:o 18, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af ett jordområde till botaniska trädgården i Upsala; samt

n:o 19, i anledning af väckta motioner dels i fråga om konsulat-afgifternas upphörande m. m. och dels om deras upptagande bland riksstatens ordinarie inkomster.

Föredrogs å nyo och företogs punktviss till afgörande statsutskottets den 18 och 21 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 7, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjettem hufvudtitel, innefattande anslagen till civildepartementet.

1 punkten.

Utskottets hemställan bifölls.

2 punkten.

Lades till handlingarna.

3—21 punkterna.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

*22 punkten.**Anslag till
högre under-
visning i
mejeri-
hållning.*

Herr Boström, Filip: Som kammaren behagade finna, har utskottet stödt sitt förslag om nedsättning i det utaf Kongl. Maj:t begärda anslaget å 10,000 kronor till mejeriundervisning med 2,000 kronor eller till 8,000 kronor på ett uttalande, som förlidet års Riksdag hade i denna fråga. Förlidet års lagtima Riksdag uttalade nemligen, att omöjlighet borde förefinnas att i någon mån nedbringa kostnaderna för den högre mejeriundervisningen, då denna hädanefter komme att meddelas vid allenast ett läroverk. Mot ett sådant uttalande hade jag redan då en afvikande mening inom utskottet. Jag ansåg nemligen, att med den stora vikt, som mejerirörelsen hade i vår landthushållning, ett anslag af 10,000 kronor till denna sak vore ganska obetydligt. Det är så mycket mer obetydligt, om man jemför det med de anslag, som i Danmark lemnas för detta ändamål. Man har nemligen der för 9 år sedan byggt ett försökslaboratorium för en kostnad af 122,000 kronor, och sedan dess har man anslagit till detta laboratorium 77,000 kronor samt till smärre undersökningar 24,000 kronor, eller tillsamman 101,000 kronor. Ser man hvad ett så litet land kan uppoffra för en sådan sak, synes mig ett anslag af 10,000 kronor ingalunda vara för mycket begärtdt. Jag tror derfor, att då Första Kammarens samtliga ledamöter reserverat sig mot det förslag, som utskottet framlagt, alla skäl förefinnas för att kammaren med afslag å statsutskottets förslag behagade bifalla den i ämnet afgifna reservationen, till hvilken jag tager mig friheten att yrka bifall.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att derunder icke framstälts annat yrkande, än att kammaren skulle bifalla det förslag, som innefattades i den vid punkten afgifna reservation.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande punkt hemställt och vidare på godkännande af nyssnämnda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

23 punkten.

Utskottets hemställan bifölls.

*24 punkten.**Anslag till
allmänna
landtbruks-
möten.*

Grefve Snoilsky: Jag ämnar icke uppträda till försvar för det

sjuttonde allmänna svenska landtbruksmötets bestyrelse, då statsutskottet finner denna bestyrelse hafva använt en del af sina tillgångar i något för hög grad till rese- och traktamentsersättningar, men om ett sådant uttalande af statsutskottet skulle vinna Riksdagens bifall, skulle detta uttalande möjligen för det adertonde svenska landtbruksmötet kunna framkalla onödiga funderingar. Bestyrelsen för det sjuttonde landtbruksmötet tror sig naturligen hafva handlat för mötets bästa, då den använt ett verkligen afsevärdt belopp till rese- och traktamentsersättningar. Men då statsutskottet dervid har fäst sig, synes mig, att till ledning för det adertonde landtbruksmötet statsutskottet äfven kunde hafva fäst sig vid, att det sjuttonde svenska allmänna landtbruksmötet använt inga medel till fester, hvilket kanske har varit fallet vid föregående tillfällen och särskildt vid det sextonde allmänna landtbruksmötet, der man till sådant ändamål använde ett afsevärdt belopp. Då man nu tiger dermed, men deremot fäster uppmärksamheten vid dessa rese- och traktamentsersättningar, så skulle till och med det adertonde landtbruksmötets bestyrelse kunna komma i tvekan om, huru vida det icke vore fördelaktigare att använda stora medel till stora fester, än att bekosta rese- och traktamentsersättningar.

Dessutom, då statsmedlen icke äro de enda medel, som ställas till mötesbestyrelsernas förfogande, och icke en gång de mest betydande, så blir naturligen fallet att, om bestyrelsen finner en utgift vara nyttig och nödvändig, medel dertill sökas från andra håll. Till dessa landtbruksmöten inflyta nemligen medel äfven från hushållningssällskapen, från utställare, som erlägga sina afgifter, och från besökare, som köpa sitt inträde. Alla dessa medel uppgå till betydligt större belopp, än statens anslag, och bestyrelserna anse sig säkerligen kunna med dessa medel bekosta sådana utgifter, som de finna nödvändiga.

På grund af hvad jag sålunda anfört, skulle jag, på samma gång jag anhåller om bifall till hvad utskottet i sitt slut föreslagit, dock önska, att utskottets motivering icke blefve införd i Riksdagens beslut, och yrkar jag därför, att, med bifall till utskottets förslag, motiveringen måtte utgå.

Herr Boström, Filip: Anledningen till att statsutskottet gjort det uttalande, som den föregående talaren berörde, är den, att utskottet, som äfven haft till sitt förfogande räkenskaperna för det allmänna svenska landtbruksmötet i Göteborg, funnit, att omkostnaderna för rese- och traktamentsersättningar uppgått till den icke obetydliga summan af 10,834 kronor 13 öre. Ehuru jag icke vågar göra någon bestämd anmärkning, synes mig dock detta belopp vara tillräckligt högt, i förhållande till alla de utgiftsposter, som jag här har antecknade men icke anser lämpligt att nu vidare beröra. Jag tror, att utskottet haft skäl att göra det uttalande, det gjort, och tillåter mig därför att yrka bifall till utskottets förslag, beträffande såväl motiveringen, som utskottets slutliga hemställan.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr

*Anslag till
allmänna
landtbruks-
möten.
(Forts.)*

vice talmannen, som för en stund öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, att i afseende på förevarande punkt yrkats dels bifall till utskottets hemställan, dels ock, af grefve *Snoilsky*, bifall till nämnda hemställan med uteslutande af motiveringen.

Härefter gjordes propositioner i enlighet med dessa yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

25—28 punkterna.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

29 punkten.

*Understöd
åt svenska
mosskultur-
föreningen.*

Herr Benedicks: Svenska mosskulturföreningen tyckes äfven i år hafva mötts af ett lika oblidt öde, som föregående år. I fjor sade statsutskottet i sitt utlåtande, att det icke redan då kunde förordna en förhöjning i det anslag, som dittills hade utgått, hvilket var 10,000 kronor. Svenska mosskulturföreningen hade petitionerat då, och har petitionerat i år, om att få denna lilla summa förhöjd till 15,000 kronor. Äfven i år svarar statsutskottet, att det icke anser tiden vara inne». Jag är icke tillräckligt hemma i det diplomatiska språket för att rätt tyda detta uttryck, men det skulle glädja mig att höra ett uttalande från statsutskottets sida, när det en gång skall anse »tiden vara inne» för denna förhöjning, som är så högst nödvändig. Svenska mosskulturföreningen har i ett långt, motiveradt utlåtande klargjort sin ställning; den har visat, huru den har arbetat med alla krafter; den har utsträckt sig öfver hela landet; den försöker att allt mer och mer närma sig folket genom de försöksfält, som skola framlägga de redan vunna resultaten. Detta är en särskild punkt, hvarpå jag ber att få fästa herrarnes uppmärksamhet, därför att jag tror, att ett ypperligt åskådningsmateriel på det viset framställes, och att det icke finnes något annat, som så talar till allmogens förstånd, som just dessa försöksfält. Nå väl, just dessa äro vi icke i stånd att framkalla öfver allt, ty det saknas medel. Vi hafva äfven med den stat, som nu är framlagd, försökt att »drätta munnen efter matsäcken» så mycket som möjligt; till och med på så viktiga områden som den vetenskapliga försöksverksamheten hafva vi måst knappa in rätt betydligt. De enda utgifter, som hafva stigit i större mån, äro resekostnaden för kulturingeniören och utgifterna för tidskriften, som lyckligtvis utgår i en större upplaga och därför naturligen kräfver ökade tryckningskostnader.

I år stöder sig likväl icke statsutskottet ensamt på, att det icke ansett tiden vara inne, utan dessutom på Kongl. Maj:ts åsigt i frågan. Herr statsrådet och chefen för kongl. civildepartementet har anfört, att han icke funne »några allmängiltiga grunder att åberopa» för att kunna förordna ett högre bidrag. Jag är till en viss grad förvånad öfver att finna sådana skäl anförda, ty »allmängiltiga grunder» måtte väl finnas, och det ändå i mängd. Jag vill taga mig friheten att

anföra några. Svenska Riksdagen har anslagit 10 millioner till en fond för att odla upp landet. Ett stort och starkt intresse har äfven gifvit sig till känna inom Riksdagen för att bereda hem åt mindre jordbrukare. Hvar skola dessa beredas, om icke just på mossarne, som nu äro snart sagdt de enda marker, hvilka lemna tillfälle till odling? Huru skall svenska folket kunna göra sig dessa stora medel af 10 millioner riktigt till godo, med mindre än att det får råd och upplysning om, huru mossarne skola rationellt uppodlas. Detta är just, hvad den svenska mosskulturföreningen gjort till sin uppgift. Jag vill icke tala om, att den dessutom vill försöka befrämja de industrier, som afse torfmossarnes tillgodogörande. Det är för oss icke att tänka på att komma fram dermed ännu på många, många år, i fall samma njugghet iakttages emot oss som hittills.

*Understöd
åt svenska
mosskultur-
föreningen.
(Forts.)*

Om vi sakna allmängiltiga grunder här, så behöfva vi blott kasta en blick på vårt närmaste grannland för att se, hvad en liknande förening, nemligen det danska Hedeselskab, har kunnat åstadkomma. Det är hundratusentals tunnland, som genom detsamma uppodlats; och der förut icke något växte, der växa nu rika skördar och uppstå idoga samhällen.

Gå vi ännu längre söderut, finna vi i Tyskland, huru den åtminstone i förhållande till Sverige lilla provinsen Hannover anslagit 400,000 reichsmark för att åstadkomma mönsterjordbruk på mossarne. Vi se vidare, att mosskulturstationen i Bremen är en statsanstalt, som icke behöfver, såsom den svenska mosskulturföreningen, gå icke blott med petitioner till landsting och hushållningsällskap, utan äfven med listor till enskilda — och herrarne veta nog, hur pass angenämt och effektivt *det* kan vara.

Men det viktigaste anser jag vara, att redan i fjol behagade denna kammare uttala sig för beviljande af ett högre anslag, fastän vid den gemensamma voteringen det nuvarande anslaget blef beslutadt.

Herr statsrådet har behagat att fullkomligt, kan jag säga, ignorera den närmaste målsmannens för landtbruket, som vi hafva, nemligen landtbruksstyrelsens, utlåtande. Detta har likväl varit synnerligen smickrande och fullkomligt tillstyrkande.

På grund af hvad jag nu anfört, tager jag mig friheten att yrka afslag å statsutskottets framställning och bifall till den i ämnet väckta motionen.

Herr Boström, Filip: Den föregående ärade talaren började sitt anförande med att till statsutskottet framställa den frågan, när tiden slutligen blefve inne att höja detta anslag. På den frågan tillåter jag mig svara, att den tiden torde vara inne, då Kongl. Maj:t på grund af den utredning, som föreligger i frågan, finner lämpligt att till Riksdagen inkomma med förslag om höjande af detta anslag.

Här har man af handlingarna erfarit, att föreningen uppgjort en förslagsberäkning för sin stat under år 1894 och deri har då kommit att ingå en skuld från 1893 till belopp af 3,765 kronor. Det tyckes i allt fall vara gifvet, att om icke det anslag, hvaröfver man haft att förfoga, räcker till de anspråk, föreningen ställer på sin verk-

*Understöd
åt svenska
mosskultur-
föreningen.*
(Forts.)

Samhet, ansträngningar böra göras att, till dess anslaget blifvit höjdt, åstadkomma inskränkning i några utgiftsposter. Jag kan icke uttala, i hvilka af dessa poster en minskning skall kunna göras, men jag tror, att den utgift t. ex., som utgår till bestridande af kostnader för tidskriften, till belopp af 7,665 kronor, är en af dessa poster.

Under de förhållanden, hvori frågan nu föreligger, och då Kongl. Maj:t, ehuru föreningen och landtbruksstyrelsen gjort bemödanden att få anslaget för detta år höjdt, icke funnit lämpligt att föreslå en sådan förhöjning, har jag icke kunnat frågå den ståndpunkt, jag intog i fjol, utan anhåller att få yrka bifall till utskottets förslag. Jag ber dock att få tillkännagifva, att det enligt min öfvertygelse icke kan dröja länge, innan man från statsutskottets sida kommer att föreslå förhöjning af detta anslag.

Herr Berg, Lars: Jag ber att få yrka bifall till motionerna om höjning af anslaget till svenska mosskultur-föreningen till 15,000 kronor. Detta yrkande stöder jag hufvudsakligen på det faktum, att vårt land är synnerligen rikt på vidsträckta mossmarker, hvilka till största delen äro både odlingsbara och lätt odlade, äfvensom derpå, att vårt lands uppodling skulle kraftigt befrämjas samt jordbruket och dess binäringar hastigt höjas, i fall de lämpligaste metoderna för dessa mossars uppodling kunde genom fortsatta experiment och studier så fullkomnas, att odlaren kunde med större trygghet än hittills egna sig åt detta odlingsarbete. Genom odlingsförsök i olika delar af landet skulle insigten om de nya metoderna snart spridas öfver allt, och hvad det skulle hafva att betyda för särskildt den öfre delen af Norrland framgår redan deraf, att inom denna landsdel mossmarken i vissa trakter anses utgöra ända till en tredjedel af landets yta. Men äfven i afseende på de nuvarande odlingarna skulle en vidt utbredd mossodling inverka välgörande, särdeles i dessa landsdelar. Odlarne äro för närvarande ännu i vissa delar af öfre Norrland hänvisade till den stenbundna, magra marken å höjds-lutningarna och uppe på bergshöjderna, emedan den är tåligare mot frosten, men med säkrare kulturmetoder för mossodlingen skulle misstron mot densamma minskas och arbetet kunna flyttas ner i de bördigare delarne, hvarigenom på samma gång frostländigheten skulle minskas. Mossodlingens befrämjande är således, så vidt jag kan se, en stor kulturfråga, och följaktligen synes det mig ock vara ett statsintresse, det här gäller att tillvarataga; och att denna uppfattning är allmän, framgår tydligen af det ovanliga intresse, det allmänna understöd, som kommit denna förening till del, icke endast från enskilde, utan äfven från landsting och hushållningssällskap inom hela landet, från Ystad till Haparanda.

Under sådana förhållanden är det, synes mig, icke obilligt, att denna allmänna offervillighet erhåller ett kraftigare stöd än hittills af staten, som till föreningens kostnader endast bidragit med 22 procent, under det att 78 procent bekostats af enskilde, sällskap m. m. Tvärt om synes det mig orätt, att staten i fråga om en så vigtig institution kastar den hufvudsakliga bördan på de enskildes axlar, då staten derigenom ovilkorligen äfventyrar institutionens fortvaro

och omöjliggör en lämplig och planmessig anordning af dess fortsatta arbete. För öfrigt äro de uppoffringar, som af enskilde kräfväs för att uppehålla denna institution, allt för stora i ett land, der förmögenheten hvarken hos de enskilda eller hos hushållningssällskapen är tillräckligt stor.

*Understöd
åt svenska
mosskultur-
föreningen.
(Forts.)*

Det finnes äfven en annan hänsyn, som jag anser vara af så stor vikt, att den berättigar till ökning af anslaget, nemligen den, att vi icke kunna tänka oss att fortfarande i all framtid för vårt jordbruks utveckling lefva på utländska lån, icke ens då dessa lån omfatta nya kulturmetoder och vetenskapliga rön rörande mossodlingen. Vi måste, så att säga, omsätta dem i vårt eget mynt och lämpa dem efter våra förhållanden, efter klimatets och markens beskaffenhet, och vi veta tör hända alla, att valet af kulturmetoder är svårare och vanskligare, ju högre den breddgrad är, hvarunder marken ligger. Vi kunna i alla fall således icke direkte utan egna kulturförsök tillgodogöra oss de utländska metoderna. Men de rön, vi härunder måste göra för oss sjelfva, komma äfven våra grannar till godo, och först derigenom kunna vi återbetala de lån vi från dem erhållit. Detta är en hedersskuld, som ett kulturfolk icke gerna underlåter att gälda.

Jag tror mig härigenom hafva vederlagt det uppskofsyrkande, statsuktottet afgifvit, och äfven förebragt motskäl mot den siste talarens yrkande på besparingar och deraf följande tillbakagång i föreningens verksamhet. Det är i sjelfva verket en stor fosterländsk sak, en kulturfråga, som här föreligger, och en sådan har Första Kammaren hittills aldrig velat uppskjuta till en obestämd framtid. Den skall, hoppas jag, i år, liksom förra året, ej heller underlåta att bevilja det högre anslaget.

På grund af hvad jag nu anfört, upprepar jag yrkandet på bifall till motionerna.

Herr Wennerberg: Äfven jag ämnar att yrka bifall till motionärernas framställning. Jag har många år intresserat mig för denna fråga och hvarje gång, den varit före, icke underlåtit att säga min mening. Jag vill derfor icke denna gång iakttaga en tystnad, som jag annars gerna iakttager. Det skulle möjligen se ut, som om jag ändrat åsigt, och det är ingalunda förhållandet.

Här föreligger ett ärende af storartadt nationelt ekonomisk betydelse, kanske såsom sådant det främsta, som bör komma i fråga. Det rörer att inom vårt eget land begagna den odlingsbara mark, som finnes, och den är sannerligen icke liten. Flera gånger har här den ofantliga arealen af densamma blifvit angifven. Att den är af olika beskaffenhet, har man tagit för liten hänsyn till. Derfor har också händt, att, jemte de mest öfverdrifna förhoppningar om hvad en mossodling skulle kunna åstadkomma, åtskilliga ganska stora misstag gjort sig gällande. Sådant är alltid händelsen, då ett nytt företag skall bringas till verkställighet, som utgör föremål för fleras intresse, de der i sina förhoppningar kanske gått något för långt i glömska af egna åtgöranden.

Saken är emellertid af den allra största vikt. På den beror en ökad sädesproduktion, och hvar och en vet att derpå beror ett ökad

*Understöd
åt svenska
mosskultur-
föreningen.*
(Forts.)

invånareantal och ett ökad t välstånd. Men odlingen af mossarne för med sig äfven en annan sak af icke ringare vigt, jag menar möjligheten att inom landet förr eller senare kunna använda en väl preparerad torf för våra jernvägar. Må vara att detta för närvarande är ett framtidsmål, ett mål blifver det dock; och andra land, rikare än vårt, hafva för länge sedan gått i spetsen för denna åsigt och gjort den gällande. Det är en känd sak. Den är för flera år sedan äfven här berörd och kan fördröjas, men icke vederläggas.

Har är nu att se efter, hvilka skäl funnits för utskottet att säga nej till motionärernas begäran. Nyss nämndes, att den styrelse, som egentligen är den högste målsmannen för vårt åkerbruk, gifvit sitt varma vitsord åt den skrifvelse, som aflåtits från mosskulturföreningen. Se vi på yttrandena från utskottet, finna vi dem i hög grad fördelaktiga. Se vi på denna kammares åtgörande förlidet år, finna vi, att det högre anslaget då beviljades. Hvad kan hafva inträdt, som gör att nu icke någon röst i utskottet höjts härför? Jo, det har sagts, att den rätta tidpunkten icke vore inne. Och på frågan, när denna vore att förvänta, har svarats, att den rätta tidpunkten vore inne, då Kongl. Maj:t på grund af undersökning af handlingar rörande ärendet funne den vara inne. — De handlingar, Kongl. Maj:t i detta fall har att undersöka, äro påtagligen de, som kommit från petitionärerna, de, som myndigheterna afgifvit, och de, om hvilka Riksdagen afgifvit utlåtande. Men Riksdagen, veta vi, är fördelad i kamrar, och, hvad denna kammare beträffar, har den redan gifvit sitt stöd åt det högre anslaget. Min öfvertygelse är, att, om den kraftigt gifver sitt stöd deråt ännu en gång, skall Kongl. Maj:t nog finna den tid vara inne, då vi kunna få ett ökad t anslag åt denna sak.

Det är sagdt, att »så snart» behöfver anslaget icke höjas, och på ett annat ställe, att *viden torde ännu icke vara inne för staten att understödja föreningen med så stort belopp*», som ifrågasatts af motionärerna. Jag må väl fråga, om icke rätta tiden för en mosskulturförenings stödande af staten var inne redan för femtio år sedan? Med hvilket belopp började staten bidra till stödandet af den mosskulturförening, som nu finnes? Först för några år sedan började understödet och då med en summa af 1,000 kronor. Men det var gifvet, att för hvarje år skulle allt mera visa sig hvad som erfordrades för detta arbete, och Riksdagen har alltid beviljat den ökade anslagsfördran. Det sakförhållande, som af mosskulturföreningens styrelse framlagts, visar tydligt behöfvet af ett ännu större anslag; och har man sent börjat med något, som allmänt erkännes böra göras, har man ock skyldighet att sedan skynda på med arbetet. Jag tager för gifvet, att synnerligen högre anslag, än som nu önskas, icke snart skall komma i fråga; men hvad som nu begäres är visadt vara behöfligt.

Det är också nämndt af departementschefen, att några »allmänt giltiga grunder» för det högre bidraget icke finnas. Jag kan icke förstå, att någon annan allmänt giltig grund finnes för anslags beviljande, än att anslaget af sakkunnige anses vara behöfligt. Så har här skett. Men en annan giltig grund för beviljandet finnes ock, nemligen den, som ger svar på frågan: I hvilket förhållande står det

belopp som begäres till sjelfva målet? — Kanske de gjorda beräkningarna äro för höga? — Nej, mine herrar, den myndighet, som pröfvat detta, landbruksstyrelsen, har sagt, att den finner beräkningarna vara rigtiga; och jag tror ingen af oss här är af förmågo att kunna jäfva detta utlåtande.

*Understöd
åt svenska
mosskultur-
föreningen.
(Forts.)*

Vidare har en värd talare ur utskottet gjort en kritik angående anslagets användning, men jag får säga, att det är en privat kritik, som icke gäller mer än min, när vi här äro endast ledamöter af samma kammare, men *utskottet* har *icke* nämnt något härom, utan förklarat sig villigt att så snart som möjligt förorda anslagets höjande.

Således har jag icke kvar något annat skäl, hvarför icke det högre beloppet skulle beviljas, än penningebrist. Men då jemför jag de 5,000 kronor, som äro i fråga, med det måls storhet, till hvilket vi skola gå och till hvilket vi böra skynda.

Jag vill hoppas, att denna kammare icke under ett års tid har funnit skäl frångå den mening, densamma förlidet år hyllade. Jag yrkar bifall till motionärernas anhållan.

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde herr talmannen i enlighet med derunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i föreliggande punkt hemställt och vidare derpå att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, så vidt den skilde sig från den af herr Benedicks med flere i ämnet väckta motion, skulle bifalla denna motion oförändrad; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

30—32 punkterna.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

33 punkten.

Mom. a).

Herr Almgren, Oscar: För hvar och en, som nitälskar för köpmannabildningens höjande i vårt land, är det glädjande att finna, det statsutskottet nu funnit tiden vara inne att tillstyrka Riksdagen att gifva ett anslag för att detta mål må vinnas. Men å andra sidan måste man beklaga, att statsutskottet har ansett sig böra så väsentligt som skett nedsätta det belopp, som af Kongl. Maj:t blifvit begärdt. Särskildt måste jag för min del göra en liten anmärkning mot utskottets motivering, då det säger att: »På grund af verkställd förslagsberäkning har utskottet trott sig finna, att med den af utskottet ifrågasatta anordningen ett anslag af 15,000 kronor skulle blifva för ändamålet till fylllest». Efter min uppfattning och efter den utredning, som skett af styrelserna för handelsinstituten, skulle visserligen detta belopp kunna medgifva en nedsättning i elevavgifterna för halfva antalet af eleverna och äfven medgifva några friplatser, men deremot skulle styrelserna icke blifva i stånd att vid större tillöpp af elever äfven med bibehållande af nuvarande afgifter

*Understöd
åt handels-
institut i
Stockholm
och Göteborg.*

*Understöd
åt handels-
institut i
Stockholm
och Göteborg.
(Forts.)*

upprätta parallellklasser, hvilket vid sådant fall blefve alldeles nödvändigt.

Jag vill icke tillåta mig att nu göra något yrkande, men jag har ansett mig böra fästa uppmärksamheten på angifna förhållande, och att det torde blifva nödvändigt att till en kommande riksdag begära förhöjning af anslaget, om man verkligen vill vinna målet på ett tillfredsställande sätt.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren utskottets i förevarande moment gjorda hemställan.

Mom b).

Utskottets hemställan bifölls.

34—39 punkterna.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets den 18 och 21 innevarande februari bordlagda utlåtande n:o 17, i anledning af väckt förslag om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning i syfte af nedsättning af statens embets- och tjänstemäns löner m. m., biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning af bevillningsutskottets den 17 och 18 i denna månad bordlagda betänkande n:o 2, i anledning af väckt motion om ändring i förordningen angående stämpelafgiften den 5 september 1890, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda betänkande hemställt.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande lagutskottets den 17 och 18 innevarande februari bordlagda utlåtande n:o 10, i anledning af väckta motioner om utsträckning af allmän åklagares åtalsrätt i vissa fall.

1 punkten.

Utskottets hemställan bifölls.

2 punkten.

*Angående
åtalsrätten
i fråga om
vissa ored-
lighetsbrott.*

Herr Säve: Bland de många motioner, som framlagts för denna Riksdag, synes mig få vara mera af behovet påkallade, än den nu

föreliggande rörande ändring af 22 kap. 21 § strafflagen. Att förfalsknings-, förskingrings- och försnillningsbrotten under de senare åren i förfarande grad tilltagit, det är en sorglig sanning, som af ingen kan förnekas. Ideligen meddela oss tidningarna, än att en banktjensteman gjort tillgrepp ur sin banks kassa, än att en uppboördsman kommit på balans, än att en förmyndare förskingrat sin myndlings tillgångar, än att en affärsman eller en högtbetrodd kommunalman, tillgripit honom anförtrodda medel, — och dessa förskingringar och försnillningar äro så vanliga, att flertalet föga fäster sig vid dem, så framt ej skandalerna få en mera dramatisk avslutning genom de ödesdigra revolverskotten, medelst hvilka brottslingen söker undandraga sig den menskliga rättvisan. Men hvad vi få läsa om i tidningarna, det är minsta delen af dessa förbrytelser, ty flertalet af dem framdrages ej för domstolarne till behandling. Mig förefaller det, som om det allmänna rättsmedvetandet i följd af allt detta kommit att i betänkligaste grad försvagas, och jag sluter härtill icke minst af det nya bruket att benämna oredlighetsbrotten med det milda och moderata namnet *oegentligheter*, — ett ord, som, om man tänker derpå, innehåller en för vår tid föga smickrande sedemålning. Att genom lagstiftningen söka finna någon bot för de rådande missförhållandena, har naturligen varit motionärens syfte.

Detta syfte förbisågs ej heller i 1890 års strafflag. Såsom bekant skärpte denna lag straffen för förbrytelse mot §§ 11 och 14 i 22 kap. strafflagen så, att strafflatituden från att endast vara »böter eller fängelse» utsträcktes till »straffarbete i två år». Denna skärpning ansågs af alla vederbörande lagstiftare vara af behovet högeligen påkallad, men på samma gång Riksdagen för sin del beslöt denna stegring i straffen för oredlighetsbrott, ville den ej taga steget fullt ut genom att vidtaga en sådan förändring i åtalsrätten, att brotten i fråga oftare än nu sker skulle kunna dragas inför domstolarnes behandling. Lagberedningen hade dock föreslagit, att allmän åklagare skulle efter angivelse af vederbörande målsegare ega att åtala samma brott, högsta domstolen hade instämt häri och Kongl. Maj:t hade upptagit detta förslag i sin proposition, men huru väl förslaget än var motiveradt och huru riktigt det än ansågs vara, att man ej borde förmena en förorättad målsegande att vid beifrande af ett oredlighetsbrott använda allmän åklagares bistånd, förkastades dock förslaget af Riksdagen — af Första Kammaren likväl med en blott ringa röstmajoritet.

De ifrågavarande brotten få sålunda ej enligt nu gällande lag åtalas af andra än målsegandena, och följden häraf blifver den, att de ej blifva åtalade *alls*, när mången målsegande på grund af oförfarenhet i vårt rättegångsväsende eller i följd af ett allt för blödigt sinne lag eller af önskan att undvika skandal eller af fruktan för att blottställa personer, med hvilka han står i släktskaps- eller umgängesförhållanden, under påtryckning af vänner och väns vänner till den förfördelande parten låter vid rättskränkningen bero och nöjer sig med en s. k. uppgörelse, vid hvilken de målsegande oftast få på sin del alla förlusterna. Men för hvarje sådan uppgörelse har i sjelfva

*Angående
åtalsrätten
i fråga om
vissa ored-
lighetsbrott.*
(Forts.)

Angående
åtalsrätten
i fråga om
vissa ored-
lighetsbrott.

(Forts.)

verket rättvisan läderats och rättsmedvetandet träffats af ett betänkligt hugg.

Emellertid har lagutskottet vid denna riksdag hemställt, att herr Eliassons motion ej måtte vinna Riksdagens bifall. De skäl, utskottet anfört för sin hemställan, finner jag dock föga öfvertygande. Utskottet anser först, att de förbrytelser, hvarom här är fråga, innefatta en kränkning af det enskilda förtroendet och att af sådan grund endast den kränkte sjelf bör ega att påkalla rättskränkningens bestraffande. Utskottet vill sålunda framhålla den formella skilnaden mellan dessa förbrytelser, som under benämningen »bedrägeri och annan oredlighet» rubriceras under 22:dra kap. i strafflagen och dem, som under benämningen »stöld och snatteri» rubriceras under 20:de kapitlet i samma lag och hvilka skola af allmän åklagare åtalas. Men äfven bland desse senare finnas, förefaller det mig, hela grupper af brott, som just innefatta kränkning af det enskilda förtroendet, jag menar de brott, som finnas uppräknade i 4:de paragrafen i sistnämnda kapitel och hvilka begås af tjenare, som förskingra sina husbönders åt dem anförtrodda medel. För min del anser jag, att samtliga dessa brott äro af samma formella art, och att då äfven med afseende på dem alla samma bestämmelser angående åtalsrätten böra vara gällande.

Utskottet framhåller vidare, att privata hänsyn af mer eller mindre ömtålig art kunna för den, mot hvilken rättskränkningen rigtats, innefatta tillräcklig anledning att ej åt offentligheten prisgifva sina enskilda affärer, och att lagstiftningen ej bör utan tvingande skäl lemna dem å sido. Ja, visserligen kunna sådana fall finnas, men därför bör väl ej den ifrågasatta lagförändringen förkastas, ty om den också blefve utan verkan i dessa fall, då antagligt är, att den förfördelade behåller kännedomen om rättskränkningen för sig sjelf allena och uraktlåter att påkalla allmän åklagares bistånd, kan den dock hafva sin fulla verkan i andra.

Utskottet anför slutligen, huru som ett bifall till motionärens framställning ingalunda skulle i den utsträckning, motionären synes velat antaga, främja syftet med densamma. Att ej detta syfte komme att, derest motionen bifalles, vinnas i *hela* dess utsträckning, det tror äfven jag, men vinnes syftet i en *väsentlig* eller en mycket stor utsträckning, så vore dermed mycket vunnet, och i alla händelser bör ej ett godt förkastas därför, att man ej kan vinna ett ännu bättre.

Men, mine herrar, det finnes äfven en annan synpunkt, som man ej får lemna ur sigte vid bedömandet af denna fråga; det är hvad den stora allmänhetens rättsmedvetande bjuder och fordrar.

Det är en allmänt utbredd och rotfäst åsigt hos folket, att i vissa fall likhet ej existerar inför lagen, att det finnes en annan lagstiftning i brottmål för de högre klasserna än för de lägre. Ordspråket, »de små tjufvarna hänger man, men de stora låter man gå fria», är urgammalt och har sin förklaring i förflutna århundradens för de högre klasserna partiska lagstiftning, men detta ordspråk upprepas ännu, och det har, hvad betänkligast är af allt, i flera fall sin fulla rigtighet. Brotten mot 20:de kapitlet i strafflagen, hvilka rubriceras under benämningen »stöld och snatteri», torde i allmänhet mest begås af personer hörande till de mindre bildade och mindre bemed-

lade klasserna, brotten åter mot 22:dra kapitlet, hvilka rubriceras under benämningen »bedrägeri och annan oredlighet», begås åter mest af personer hörande till de mera bildade och burgna klasserna. Den menige man kan väl förstå, att en fattig stackare, som tillgriper mat för att stilla sin och de sinas hunger, eller ved för att uppvärma sin eländiga stuga, trots alla förmildrande omständigheter gjort sig skyldig till bestraffning, men hvad han ej kan förstå, det är, att den för burgen ansedde, bildade mannen kan förskingra 100,000-tals kronor af åt honom anförtrödda medel utan att dragas inför domstol för sitt brott; och han känner sig på intet sätt tillfredsstäld af förklaringen, att lagen formelt är lika för rik och fattig och att den omständigheten, att förskingraren af de stora penningebeloppen kan gå fri, beror på bestämmelsen angående åtalsrätten, enligt hvilken denne ej kan åtalas af annan än målseganden. Den menige man har sin logik för sig och har vant sig att benämna sakerna med deras rätta namn, och han anser att tjuften bör straffas, han må nu vara hög eller låg, och förfalskningar, försnillningar och förskingringar, dem kallar han för tjuveri, och han gör rätt deri.

*Angående
åtalsrätten
i fråga om
vissa ored-
lighetsbrott.
(Forts.)*

Den föreliggande frågan synes mig alltså allt för vigtig för att helt enkelt kunna skjutas åt sidan. Jag anser mig därför böra yrka afslag på utskottets hemställan. Helst ville jag i stället påyrka rent bifall till motionen. Men då jag ej sjelf är jurist och då jag ej tilltror mig att bedöma, om motionärens yrkande är på lämpligaste sätt affattadt, och om ej en bättre formulering af detsamma kan göras, tillåter jag mig vördsammast hemställa, att kammaren behagade för förnyad behandling till lagutskottet återremittera motionen.

Herr Annerstedt: Då upplysning vunnits, att Andra Kammaren återremitterat lagutskottets hemställan i andra punkten af detta betänkande, har dermed bortfallit det enda skäl, som för mig förefans att icke uttala en från lagutskottets pluralitet afvikande mening.

Såsom jag i min reservation anført, är jag fortfarande af den uppfattning, som uttalades i Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen 1890, att giltig anledning ej förefinnes att förmena en förorättad målsegande allmän åklagares bistånd vid beifrande af de i 11 och 14 §§ i 22 kap. strafflagen omförmälda förbrytelser, och vid sådant förhållande instämmer jag i den förste ärade talarens yrkande. Skälen till denna åsigt äro vid 1890 års riksdag utförligt framlagda, och det torde icke vara behöfligt att här upptaga tiden med att återupprepa desamma. Jag inskränker mig därför att yrka återremiss.

Herr Claëson: Då jag biträdt utskottets förslag i denna punkt, anser jag mig böra med anledning af den förste ärade talarens yttrande säga, att jag lika litet som han är vän af, att de, som begå brott af här ifrågavarande slag, vare sig dessa tillhöra de mera burgna klasserna eller ej, blifva ostraffade, men jag anser dessa brott vara af den privata och grannliga natur, att det bör ligga i målsegandens skön att åtala dessa brottslige, som till honom vanligen stå i slägt-
skaps- eller vänskapsförhållande. Man menar måhända, att ingen skada sker, om målsegunden går till åklagaren och får hans hjälp,

*Angående
åtalrätten
i fråga om
vissa ored-
lighetsbrott.*

(Forts.)

men deraf kan dock uppkomma den skadan, att om målseganden är en fattig person, som bedragits, och i första harnen anmält brottet till åtal hos åklagaren, samt denne väckt åtal, så kan åklagaren icke återkalla påståendet, och då är i allmänhet föga utsigt qvar för målseganden att genom andra personers mellankomst återfå sina penningar. Det är dessa skäl, som förmått mig att biträda utskottets förslag, till hvilket jag nu yrkar bifall.

Herr Rudebeck: Jag beder att gent emot hvad den siste ärade talaren yttrade, då han återupprepade ett af de skäl utskottet framlagt för att motionen icke borde bifallas, få inlägga en erinran i afseende å betydelsen af detta skäl. Han framhöll, att, sedan målets handläggning framskridit till en viss punkt, så skulle det icke stå i målsegandens magt att få målet nedlagdt och möjlighet till förlikning därför vara utesluten.

Emellertid torde det vara skäl i att tänka på, när denna tidpunkt inträffar, och den inträffar enligt lagens bestämmelse först då, när »den tilltalade svarat vid domstol eller bevisning emot honom blifvit der föredragen». Tiden är således icke så kort att tillfälle icke länge är öppet, snarare allt för länge, för målseganden och den tilltalade att få en uppgörelse till stånd. Äfven om målsegaren beslutar sig för åtal och anmäler målet hos åklagaren, står det honom således ändock öppet, att, om han finner det med sin egen fördel förenligt, återkalla målet, och det allmänna rättsmedvetandet får låta sig nöja. Det synes mig för den skull, att det ekonomiska intresset för målseganden är tillräckligt och mer än tillräckligt bevaradt äfven om man får en lagförändring i det syfte, som ordföranden i lagutskottet i sin reservation framhållit.

Jag kan icke underlåta att uttrycka den mening, att man går något för långt, då man så strängt som utskottet begränsar såväl den enskildes rätt till allmän åklagares bistånd, som det allmänna rättsmedvetandets anspråk på brotts beifrande.

Det är visserligen bekymmersamt för målseganden, om han, derigenom att han åtalat men sedermera icke kan återkalla åtalet, gör en förlust i ekonomiskt hänseende, som möjligtvis kunnat förebyggas, om han dröjt med angifvelsen eller icke framställt densamma.

Men jag tror, att fördelen för den enskilde af ekonomisk vinst i det fallet uppväges af fördelen af att det allmänna rättsmedvetandet icke upprepade gånger får den ena handsken efter den andra kastad i ansigtet. Jag kan icke biträda ett beslut i den vidsträckthet, som motionären föreslagit, men kan ännu mindre godkänna utskottets mening, utan hemställer, att kammaren måtte återremittera denna punkt till lagutskottet, för att beslut må fattas i det syfte, som i Kongl. Maj:ts proposition år 1890 framställts.

Herr Hasselrot: Jag har icke deltagit i lagutskottets behandling af detta ärende, men, derest jag det hade gjort, hade jag kommit till samma slut, och jag skall be att få angifva skälen för denna mening.

Om det vore den allmänna rättsuppfattningen att alla brott skulle

åtalas af allmän åklagare, så kunde jag gå in på en dylik princip, men så länge det skiljes mellan sådana brott, som lædera det allmänna, och sådana, som företrädesvis lædera den enskilde, och allmän åklagare uppträder i förra, men målseganden i senare fallet, så är förhållandet annorlunda. Enligt min tanke finnas mycket få brott af så enskild beskaffenhet som de, hvilka här äro i fråga, nemligen försnillning eller förskingring af annans gods, som man har i besittning, eller det brott, som ligger deri, att fullmäktig sviker det uppdrag, han fått af sin hufvudman.

Skall någonsin åtalsrätten uppdragas åt målseganden, bör det väl vara i dessa fall. Man får icke låta sig påverkas af någon tillfällig känslöstämning, och rättsmedvetandet får enligt min tanke ingalunda, såsom här sagts, något slag i ansigtet, därför att en enskild person eftergifver den rätt till bestraffning han haft i en angelägenhet, som måste anses vara af hufvudsakligen privat natur. De olägenheter och svårigheter, som ofta skulle uppstå genom åtalsrättens utsträckande, äro ej lätta att på förhand öfverse, och jag är fast öfvertygad om att det är bättre, att det får vara som hittills. Då den fattige begår stöld, äfven om stölden skett under aldrig så ömmande omständigheter, är dock den allmänna rättsordningen kränkt. Gör gernas straffet så lindrigt som möjligt, men allmän åklagares rätt att i detta fall tala kan ej borttagas. Om den enskilde personen bedrager sin vän eller sin granne på penningar, som man betrott honom, har deremot icke det allmänna læderats. Vill den enskilde efterskänka straff å en sådan förbrytelse, må det vara hans ensak.

Jag tror man gör rätt klokt i att låta detta vara vid hvad, som nu är; och jag yrkar bifall till lagutskottets hemställan i denna punkt.

Herr Annerstedt: Den siste ärade talaren har, synes det mig, anført skäl, hvarför det icke skulle vara lämpligt att ställa de brott, som omtalas i 22 kap. 11 och 14 §§ strafflagen under allmänt åtal, af åklagare å tienstens vägnar, så att för åtal angivelse icke skulle erfordras. Deremot synes han icke hafva anført skäl, hvarför, sedan det enskilda förtroendet svikits och den, som till följd deraf lidit skada, genom angifvelsen lemnat åt offentligheten det enskilda förhållande som förefunnits emellan honom och den felande, det borde vara förmenadt målseganden att erhålla åklagarens biträde för utförande af åtalet. Genom angifvelsen har nemligen målseganden redan uttalat sin mening att i det föreliggande fallet privata hänsyn icke innefatta tillräcklig anledning för honom att undandraga sina enskilda förhållanden i den sak, hvarom fråga är, från offentligheten, och vid sådant förhållande saknar tydligen det allmänna tillräcklig anledning att göra en sådan synpunkt gällande och på sådan grund förhindra målseganden att njuta biträde af allmän åklagare. Det är rätt till ett dylikt biträde, som förändringen skulle innebära, och i det syftet är det, som punkten återremitterats af Andra Kammaren.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes i enlighet med de derunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i nu föreliggande punkt hemställt och vidare derpå att

*Angående
åtalsrätten
i fråga om
vissa ored-
lighetsbrott.
(Forts.)*

punkten skulle visas åter till utskottet; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning af lagutskottets den 17 och 18 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 11, i anledning af väckt motion om tillägg till förordningen i afseende på handel med lösören, som köparen låter i säljarens vård kvarblifva, den 20 november 1845, biföll kammaren utskottets i detta utlåtande gjorda hemställan.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande lagutskottets den 17 och 18 innevarande februari bordlagda utlåtande n:o 12, i anledning af väckta motioner om ändrad lydelse af 105 och 117 §§ skiftesstadgan.

1 punkten.

Utskottets hemställan bifölls.

2 punkten.

Herr Annerstedt: För två år sedan afslog Första Kammaren utan votering en lagändring af samma innehåll som den i andra punkten af detta betänkande föreslagna. Det framhölls då såsom skäl för afslag dels att det måste vara principiellt orätt att tillsätta domare endast på vissa år. Det framhölls vidare, att det skulle i praktiskt afseende medfört betydande olägenheter att låta ledamot af egodelningsrätt underkastas omval efter sex år och att det behof, som skulle kunna anses påkalla ändring i förevarande förhållande, skulle tillgodoses derigenom, att åldersgränsen fastställdes för ledamöterna i egodelningsrätten till densamma som för ordföranden i denna rätt. Mot dessa skäl har lagutskottet enligt mitt förmenande icke framlagt några nya grunder, hvarför en dylik förändring skulle vara mera antaglig nu än för två år sedan. Det framhålles i betänkandet, att fastställandet af en åldersgräns för ledamot i egodelningsrätten icke skulle vara nog. Men man må med skäl fråga, om icke, då fastställandet af en viss åldersgräns ansetts såsom tillräckligt korrektiv för att egodelningsrättens ordförande fortfarande skall vara duglig för sitt kall och icke af hög ålder eller andra förhållanden blifva för uppdraget mindre lämplig, samma bestämmelse bör vara ett tillräckligt korrektiv för att ledamöterna icke skola kvarstå sedan de blifvit för sitt uppdrag af ofvan antydda anledning mindre lämpliga. Den analogi med förhållandet i afseende å nämndemän, som åberopats, bemöttes för två år sedan med allt skäl dermed, att den ifrågavarande förändringen med afseende å nämndemän icke kunde anses såsom en förbättring, och det saknas således all anledning att utsträcka den till ett område, der den skall komma att verka ännu skadligare.

*Ifrågasatt
ändring af
§ 117 skiftes-
stadgan.*

Jag yrkar därför, att kammaren nu likasom åren 1882, 1883, 1884 och 1891 måtte afslå detta lagförslag.

*Ifrågasatt
ändring af
§ 117 skiftes-
stadgan.
(Forts.)*

Herr Claëson: Jag är nog viss på, att någon stor skada i sak icke sker, om den ifrågavarande lagändringen icke nu går igenom, men jag är ock viss, att lika litet eller än mindre skada inträffar, om man nu antager lagändringen, som enligt mitt förmenande var en ej länge undviklig följd af beslutet år 1872, att nämndemän skola omväljas hvarvt sjetta år, och 1884 att likaledes gode män för landtmäterför- rättningar skola omväljas hvarvt sjetta år. Häremot har man nu invändt, att det är principiellt oberättigadt, att ledamöter i egodelningsrätt underkastas omval, enär de, såsom egande hvar sin röst, på helt annat sätt än häradsnämnden, som blott har en kollektiv röst, är att betrakta såsom domare, men jag säger, att denna skillnad mellan egodelningsrättsledamöter och nämndemän är en ren teori, som saknar allt värde i praktiken, och jag går så långt, att jag vill säga, att den äfven såsom teori blott har skuggan af giltighet och ej är något verkligt skäl, hvarför ej egodelningsrättsledamöter lika väl som nämndemän erhålla begränsad tjänstetid. Likheten emellan nämndemän och ledamöter i egodelningsrätt är deremot påfallande. De äro båda folkvalda ledamöter i hvar sin landtdomstol, de hafva ingen aflöning; den lagfarne domaren behöfver blott på sin sida en enda af dem för att diktera rättens beslut.

De praktiska skäl, som blifvit anförda emot förslaget, kunna möjligen anses vara af större betydelse. Man säger, att det af en egodelningsrättsledamot framför allt fordras erfarenhet, att denna ej vinnes så hastigt, och att det därför vore stor skada, om ledamöterna bortginge efter endast sex års tjänstgöring. Ja, det är ej önskligt, att omsättningen af ledamöter är allt för liffig vare sig i egodelningsrätterna eller i häradsrätterna, men då omval får ske, tror jag ej att genom lagändringen otillbörligt täta ombyten af ledamöter skola komma att ske. Man får ock ihågkomma, att erfarenhet väl är att betrakta såsom ett godt, men att den icke är allt och att således den omständighet, att en ledamot suttit många år i rätten icke uppväger hvilka brister som helst. Man plägar inom lagutskottet anförä exempel på egodelningsrättsledamöter, hvilka varit så ålderdomssvaga, att de måst lyftas i och ur kärran, då de varit ute på förrättningar o. s. v. Ej heller hjälper det att fastställa en åldersgräns. En sådan gräns vore dessutom en nyhet i fråga om folkvalda förtroendemän. Icke kan det falla någon in att vilja bestämma en åldersgräns för t. ex. ledamöter af Första eller Andra Kammaren eller af landsting. Likaledes synes mig, att, om man vill omvälja en sextioåring till egodelningsrättsledamot, man bör kunna få göra det.

Det är emellertid icke blott en hög ålder, som kan göra det önskvärdt, att en egodelningsrättsledamot afgår. Man kan efter en tid finna honom vara personligen underhållig, vare sig att man vid första valet öfverskattat hans duglighet eller, hvilket väl är vanligare, att han försämrats derefter, förfallit till oordentlighet, ja, att tvifvel uppkommit om hans redbarhet. Hänsyn till rättens anseende fordrar då, att han kan aflägsnas. Under de tjugu år, som följt sedan 1872,

*Ifrågasatt
ändring af
§ 117 skiftes-
stadgan.*
(Forts.)

har jag för min del icke funnit någon anledning att beklaga, att nämndemän väljas för sex år. När den afgående varit en duglig man och ej själf tröttnat på befattningen, så har han blifvit omvald, och när så icke skett, hafva vanligen goda grunder därför förefunnits. Jag tror därför, att ett antagande af utskottets förslag skall visa sig medföra öfvervägande fördelar. Man har sagt, att ett bifall icke skulle stå i konsekvens med kammarens föregående beslut, men jag vill å andra sidan erinra, att vid alla de fyra tillfällen, då frågan varit före, lagändringen tillstyrkts af lagutskottet och detta i år utan någon meningsskiljaktighet bland dem, som der deltagit i ärendets behandling, samt att bland dem, som biträdt beslutet, äro fyra gamla landtdomare, med decenniens erfarenhet, hvilka icke blott borde förstå saken, utan äfven hafva det största intresse af att ledamöterna i egodelningsrätterna icke försämrats. Andra Kammaren, hvars män sett förhållandena på nära håll, hafva städse anslutit sig till lagreformen, och äfven deri torde ligga ett bevis för dess behöflighet.

På de skäl jag anført anser jag, att man icke vidare bör uppskjuta genomförandet af en lagändring, som är af så oskyldig beskaffenhet som den ifrågavarande. Och skulle frågan äfven denna gång falla, skall den säkerligen år efter år återkomma, till dess reformen icke vidare kan undvikas.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Hasselrot: I likhet med den förste ärade talaren ber jag att få på rent principiella skäl motsätta mig den föreslagna förändringen. Jag anser det nemligen mycket betänkligt, att domare, vare sig ledamöter i egodelningsrätt eller andre, göras beroende af omval, då detta strider mot den uppfattning, som gjort sig gällande i principen om domares oafsättlighet. Det är visserligen sant, att denna princip blifvit bruten genom bestämmelsen att nämndemännen skola vara underkastade omval, men erfarenheten i detta fall, för så vidt jag haft tillfälle att förvärfva någon sådan, manar icke till vidare fortgång på denna väg. I motsats mot hvad den näst föregående talaren funnit, är det nemligen min erfarenhet, att, sedan en nämndeman tjenat ut sina sex år, det visserligen händer att han blir omvald, men icke ofta. I de flesta fall inträffar, att en yngre tränger undan den gamle, och på detta sätt vållas en snabb omsättning i nämnden, som icke länder till fördel för densamma.

Men äfven om tjänstetidens begränsning till sex år icke skulle visat sig menlig i fråga om häradsnämnden, vågar jag påstå, att den skulle vara synnerligt betänklig beträffande ledamöterna i egodelningsrätterna. Det ligger i sakens natur, att de mål och ärenden, som dessa rätter hafva att handlägga, äro af den beskaffenhet att det för ordföranden, äfven om han är gammal och erfaren, men i synnerhet om han befinner sig i början af sin domareverksamhet, är af yttersta vigt att vid sin sida hafva insigtsfulla och erfarna ledamöter. Den insigt och erfarenhet, som måste fordras af en ledamot, vinnes emellertid icke i brådskatet; jag vågar påstå, i synnerhet om man tänker på förhållandena i södra och mellersta Sverige, der egodelningsrätter

ute på marken mera sällan förekomma, att denna insigt och erfarenhet icke kan af honom förvärfvas på mindre tid än omkring sex år. Efter denna tids förlopp skulle han emellertid enligt förslaget vara underkastad omval, och vid ett omval skulle en egodelningsrättsledamots ställning blifva väsentligen olika mot en nämndemans. Befattningen såsom ledamot i egodelningsrätt anses på landet mycket eftersträfvansvärd. En sådan ledamot gör icke någonting utan ersättning och det en ganska god ersättning. Då hans ställning jemväl medför rätt stort socialt anseende, är således att antaga att vid omvalet ännu mera än vid nämndemans val skall uppstå agitation och täflan, som oftast torde ha till resultat, att en ny ledamot blir vald och att sålunda ett ombyte eger rum.

*Ifrågasatt
ändring af
§ 117 skiftes-
stadgan.
(Forts.)*

Jag medgifver, att det är en olägenhet, om ledamöterna blifva för gamla, men detta kan hjälpas genom bestämmandet af en åldersgräns, och äfven en annan utväg torde dessutom gifvas. Om ordföranden på ett grannlaga sätt gifver den älderstigne ledamoten en vänlig påstötning om, att det är tid för honom att afgå, tviflar jag icke, att detta i de flesta fall skall medföra åsyftad verkan.

Nu säger man, att det här är fråga om ett förtroendeuppdrag, och att följaktligen, när förtroendet upphört, äfven uppdraget bör sluta. Förtroendets upphörande skulle väl orsakas deraf att ledamoten visat sig oduglig i sitt kall, men jag frågar, huru det skall vara möjligt för allmänheten att få veta något om och kontrollera hans duglighet. Det är väl egentligen ordföranden, som får kännedom om en ledamots mindre lämplighet för befattningen, och han torde nog vanligen finna sig af grannlagenhetskäl förhindrad att omtala ett sådant förhållande. Hvad angår elektorerna, som skulle verkställa omvalet, är temligen säkert, att desse icke i nittionio fall af hundra skulle veta något om huru den afgående ledamoten skött sin befattning.

Då enligt min mening nyttan af förslagets antagande skulle blifva ringa, men olägenheterna deraf ganska stora, tror jag att kammaren gör klokt, om den afslår detsamma, och får jag i likhet med en föregående talare yrka afslag.

Herr Ölander: Jag skulle be att få rätta ett fel af den andre talaren i ordningen. Han påstod, att utskottets samtliga ledamöter varit enige om det utlåtande, som här föreligger. Jag deltog i ärendets behandling, men biträdde ej berörda utlåtande, ehuru jag i anseende till frågans ringa betydelse ansåg onödigt att reservera mig.

I sjelfva saken är jag ense med dem, hvilka yrka afslag å utskottets förslag. Skälen deraf äro så tillräckligt och väl anförda af föregående talare, att jag icke anser mig böra upprepa något deraf. Jag vill blott, då jag under en lång följd af år såsom landtdomare handlagt egodelningsärenden, till hvad redan blifvit sagdt tillägga, att det är en ofantligt stor skilnad mellan den erfarenhet, jag behöfver hos en nämndeman, och den, som fordras af en egodelningsrättsledamot. De mål, som handläggas af häradsrätten, äro i allmänhet af rent juridisk beskaffenhet, och med dessa reder sig nog domaren utan någon större erfarenhet hos den olagfarna nämnden. Vid ego-

*Ifrågasatt
ändring af
§ 117 skiftes-
stadgan.*
(Forts.)

delningsrätten åter är ett helt annat förhållande. Äfven der finnas visserligen juridiska frågor och med dessa är förhållandet detsamma som vid häradsrätt. Men der finnas äfven tekniska frågor, dertill fordras icke så liten sakkunskap, och har domaren då icke ledamöter med någon längre tids erfarenhet härutinnan, så har han svårt att med någon säkerhet falla ett rättvist utslag. Skulle nu ledamöterna i egodelningsrätt väljas på sex år, få de allt för liten tid på sig att vinna denna erfarenhet. Först under en lång följd af år kan densamma förvärfvas.

Jag yrkar således afslag å utskottets förevarande utlåtande.

Herr Bergström: Herr talman! Jag skall icke längre upptaga kammarens tid, då jag så många gånger förut yttrat mig i denna fråga. Den har, såsom redan blifvit nämndt, redan forevarit vid fyra riksdagar, åren 1882, 1883, 1884 och senast 1891, och hvarje gång har den föreslagna lagändringen blifvit af kammaren afslagen.

Jag vill nu endast betona, att det här bör vara fråga icke så mycket om att förekomma en och annan praktisk olägenhet — det var ur denna synpunkt den andre talaren i ordningen yttrade sig — som fast mera om att upprätthålla en vigtig grundsats. Och är det någon sådan, som bör upprätthållas, så är det den om domares inamovibilitet. Exempel från andra länder, t. ex. Frankrike, der man på allvar ifrågasatt att domare borde utses för vissa år, ådagalägga af hvilken vigt det är att här stå emot i början, så att man icke småningom glider in på det sluttande planet. Nämndens historia visar ock, att de förändringar, som vidtagits i syfte att förkorta tjänstgöringstidens längd, icke varit till nytta. Jag tillät mig under diskussionen i denna fråga vid 1891 års riksdag att påvisa, huru som förhållandet förut varit, att en nämndeman satt qvar i nämnden så länge, till dess han sjelf fann sig föranlåten att afgå; och min erfarenhet liksom de äldre landtdomares, med hvilka jag samtalat i ämnet, är att nämnden blifvit väsentligen försämrad genom de täta ombytena af ledamöter deri. Inga nya skäl hafva heller nu blifvit förebragta, hvarför kammaren skulle frångå sitt beslut i frågan vid föregående riksdagar.

Den andre talaren falde ett yttrande, som jag vill i någon mån fullständiga. Han sade, att om domaren får med sig en af de öfriga egodelningsrättsledamöterna, så gäller alltid ordförandens mening. Detta är riktigt; men om olika meningar förekomma inom rätten, är möjligt att dessa äro flere än två; det kan hända, att der finnas tre meningar. Om nu två ledamöter inom egodelningsrätten förena sig om en af dessa meningar, men ordföranden och den tredje ledamöten hafva hvar sin af de båda öfriga meningarna, så komma de två förstnämnda ledamöternas mening att blifva den bestämmande och icke ordförandens.

Den andre talaren nämnde äfven, att återupprepadet af motionen skulle visa, att den ifrågasatta ändringen påkallades af ett länge känt behof. Detta tror jag för min del icke. Under min riksdagsmannabana har jag fått erfarenhet af något, som heter motionär envis-

het, och ett återkommande af denna fråga kan lika väl härleda sig af en sådan envishet som af ett länge känt behof.

Jag yrkar afslag på utskottets hemställan.

*Ifrågasatt
ändring af
§ 117 skiftes-
stadgan.
(Forts.)*

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jemlikt derunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i föreliggande punkt hemställt och vidare på afslag derå, samt förklarade sig anse den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Claëson* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad lagutskottet hemställt i 2 punkten af sitt utlåtande n:o 12, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—36;
Nej—66.

Föredrogs å nyo konstitutionsutskottets den 18 och 21 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 1, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 52 regeringsformen och § 33 riksdagsordningen.

*Om ändrade
bestämmel-
ser i afse-
ende på tal-
mansbefatt-
ningarna.*

Herr Behm: Den i konstitutionsutskottets förevarande betänkande behandlade motionen innefattar två särskilda frågor. Den ena af dessa har till syfte att ändra det förhållandet, att Konungen utser kamrarnes talmän och vice talmän samt öfverflytta denna rätt på Riksdagen och kamrarne. Denna fråga har flere gånger förevarit i Riksdagen, men aldrig i denna kammare blifvit mött med någon sympati, under det att medkammaren städse antagit förslaget. Jag förmodar, att denna kammares uppfattning af frågan nu är densamma som förut, och att det därför kan vara öfverflödigt att vidare motivera ett afslagsyrkande; detta så mycket mera som utskottet afstyrkt motionen i denna del och icke någon reservant från denna kammare understödt motionärens förslag härutinnan. Utskottet har visserligen i sitt betänkande gifvit förslaget det erkännande, att en grundlagsändring i sådan rigtning som den ifrågasatta kunde anses öfverensstämmande med grundsatser, som af den allmänna statsrätten till-

*Om ändrade
bestämmel-
ser i afse-
ende på tal-
mansbefatt-
ningarna.*

(Forts.)

erkännas giltighet), men på samma gång tillagt, att en dylik ändring icke vore föranledd af något som helst behof. Utskottets sistanförda uttalande syftar väl derpå, att Konungen alltid på sådant sätt begagnat sin rätt att nämna talmän och vice talmän, att någon anledning att önska en förändring icke förefinnes. Jag vågar ock påstå, att en grundlagsändring i det syfte, motionären önskar, skulle medföra väsentliga olägenheter för Riksdagen och dess kamrar. Konungen är nemligen vid sitt val alldeles obunden, så att han bland en kammars samtliga ledamöter kan välja dem, som han anser bäst lämpliga för uppdraget. Kammaren deremot blefve vid valet bunden af majoriteten; denna skulle med all säkerhet komma att inom sig utse talmännen; och icke den minsta utsigt skulle förefinnas för att den lämpligaste blefve vald, om han tillhörde minoriteten. Det torde äfven med skäl kunna sägas, att under en partibildning, så beskaffad att majoriteten är mycket dominerande i kammaren, det kan vara i vissa afseenden förmånligt att kammarens talman icke med nödvändighet tillhör denna majoritet.

Hvad nu beträffar den andra i motionen behandlade frågan, så gäller denna att söka afhjelpa den brist i riksdagsordningen, som obestriddligen förefinnes derutinnan, att allt stadgande saknas för det fall, att både talman och vice talman af laga förfall, såsom sjukdom, eller annat, hindras att fungera. Äfven denna fråga har förut varit föremål för Riksdagens pröfning, och försöken att lösa densamma hafva gått i olika riktningar. Sälunda har det föreslagits, att jemte den nuvarande vice talmannen en ytterligare sådan skulle utses. När detta förslag kommit från denna kammare, har, i öfverensstämmelse med dess uppfattning af den förstnämnda frågan, deri bibehållits Konungens rätt att utse äfven den nye vice talmannen, hvaremot, då förslaget kommit från Andra Kammaren, denne skulle, i likhet med hvad der föreslagits i fråga om de öfriga talmansbefattningarna, utses af kammaren. Detta förslag att afhjelpa den ifrågavarande bristen vore nog mycket antagligt och skulle i de flesta fall vara till fyllest, men man kan ju icke vara blind för, att det icke finnes den ringaste utsigt att få ett sådant förslag genomfördt, då Första Kammaren säkerligen skall hålla på, att äfven den nye vice talmannen bör nämnas af Konungen, medan Andra Kammaren vidblifver sin åsigt, att kamrarnes talmän och vice talmän böra utses af kamrarne sjelfva. På denna väg skall man således icke komma till något resultat.

Vid förra årets lagtima riksdag framlade därför konstitutionsutskottet det förslag till frågans lösning, att vid samtidigt förfall för både talman och vice talman det skulle vara ålderspresidenten, som hade att föra ordet.

Mot detta förslag gjordes då hvarjehanda invändningar, bland andra särskildt den, att ålderspresidenten icke kunde anses alltid vara i besittning af alla de personliga kvalifikationer, som gjorde honom särskildt lämplig för detta uppdrag. Undantag kunna finnas, men i regeln kan man icke antaga, att han vid sin jemförelsevis höga ålder ännu eger den goda syn och hörsel, som jemte andra, ännu viktigare egenskaper äro så nödiga vilkor för ett framgångsrikt utförande af

det mycket fordrande ordförandeskapet. På dessa skäl afslogs ock förslaget.

Vidare har vid förra årets lagtima riksdag en motionär i denna kammare framställt det förslag, som jag nu i min reservation upptagit, att vid samtidigt inträffande förfall för både talman och vice talman, skulle den af kammarens öfriga ledamöter föra ordet, som under ålderspresidentens ordförandeskap af kammaren utsåges att för tillfället tjenstgöra såsom talman. Mot detta förslag yttrade sig då utskottet, att den bestämmelse i det föreslagna syftet skulle innebära en principiel och af förhållandena alldeles icke motiverad afvikelse från grundlagarnes stadganden i förevarande ämne, samt att det i öfrigt kan tänkas att bestämmelsen, om den antoges, skulle medföra ett obehörigt tvång på Konungens sjelfbestämningsrätt vid utseende af talmän, i det att Konungen möjligen skulle anse sig böra taga hänsyn till det val af ordförande, i hvilket någondra af Riksdagens kamrar vid föregående förfall för både talman och vice talman stannat, och utom denna anmärkning framställdes under diskussionen i denna kammare det påståendet, att ett stadgande sådant som detta skulle vara ett steg mot det fruktade målet, att kamrarne komme att sjelfva utse sina talmän. Jag kan icke medgifva, att dessa här framställda anmärkningar mot förslaget äro giltiga. Den bestämmelse, som här är i frågasatt, är ett undantagsstadgande för ett undantagsfall, och ett godkännande af detta tillvägagående, eller att kamrarne skulle tillerkännas rätt att sjelfva utse tillfälliga ordförande, kan icke sägas strida mot den princip, på hvilken man vill hålla, eller att Konungen bör välja talmän, ty det är icke sagdt, att i dessa fall tiden medgifver tillämpning af denna princip. Förfall kan ju inträffa oförutsedt och förhandlingarne vara af beskaffenhet att icke tåla uppskof. Man kan tänka sig, att talmännen under en gemensam omröstning blifva ur stånd att tjenstgöra. Då skulle ett sådant afbrott, som icke kunde afhjelpas på det af mig föreslagna sättet, medföra nödvändigheten att vända sig till Konungen för att af honom få förordnad antingen ny talman eller en sådan tillfällig ordförande, hvarom nu är fråga. Det kunde ju då hända, att Konungen icke funnes i hufvudstaden, och ett ganska betänkligt dröjsmål med ärendenas fortgång skulle då ej kunna undvikas. Må man gerna säga, att det är principvidrigt att låta kammaren göra detta val. Jag påstår deremot, att det är praktiskt. Man säger, att det är ett steg mot det fruktade målet, nemligen att kamrarne skulle komma att utse sina talmän och vice talmän, om man nu beslöte detta tillägg. Om så är, är det åtminstone ett mycket *litet* steg, och dertill ett mycket *sällan taget* steg. Under de 26 år, som riksdagsordningen tillämpats, har ett sådant stadgande icke varit behöfligt, och antagligt är, att det ytterst sällan komme i fråga att användas. Således vågar jag påstå, att farhågan beträffande öfvergifvandet af principen, eller att vi skulle komma, dit vi i denna kammare icke vilja, är alldeles obefogad. Jag har visserligen icke inom utskottet vunnit understöd för min åsigt i frågan af mer än en ledamot; i Andra Kammaren har utskottets förslag fallit och herr Ljungmans m. fl. reservation antagits, och utsigterna till framgång för det förslag, jag

Om ändrade bestämmelser i afseende på talmansbefattningarna.

(Forts.)

Om ändrade bestämmelser i afseende på talmansbefattningarna. tillåter mig framställa, torde således vara ringt. Emellertid anhåller jag, herr talman, att få yrka bifall till min reservation.

(Forts.) Herr Berg, Gustaf: Det kan ju icke förnekas, att ur vissa synpunkter reservanternas förslag innefattar en praktisk lösning af frågan; men det är alldeles obestridligt, att, om förslaget antoges, det skulle utgöra ett första steg mot upphäfvande af ett stadgande i grundlagen, som jag för min del tror icke böra rubbas, det stadgandet nemligen, som tillförsäkrar Konungen rätten att utse kamrarnes talmän och vice talmän. Om nu kamrarne finge denna rätt i det speciella fall, som här är i fråga, låge det obestridligen nära till hands, att alla de, som vilja vindicera utsträckt och obegränsad rätt för kamrarne i detta hänseende, skulle kunna och icke utan skäl påstå, att konsekvensen fordrade, att rätten till utseende af talman och vice talman borde äfven i andra fall och sålunda utan någon inskränkning tillkomma kammaren. Visserligen må det medgifvas, att under nuvarande förhållanden torde det icke innebära någon synnerligen stor fara att öfverflytta denna rätt från Konungen till kammaren, helst erfarenheten visat, att under de sist förflutna 25 åren Konungens val nästan alltid, kanske utan undantag, sammanfallit med kammarens önskingar. Resultatet har sålunda, då Konungen nämnt talmän och vice talmän, blifvit detsamma, som om kamrarne sjelfva fått välja. Men de tider kunna komma, och för min del är jag alldeles öfvertygad om, att de skola komma, då bibehållandet af Konungens utnämningsrätt skulle för riksdagsarbetet i dess helhet medföra en kanske eljest saknad trygghet och säkerhet. Derför bör, enligt mitt förmenande, hvarje första steg afslås, ty, såsom en högt värderad lagstiftare nyss i en annan fråga yttrade, »det är af vigt att stå emot i början»; och gäller denna princip på det civilrättsliga området, vågar jag påstå, att den gäller ännu mer på det konstitutionella.

Såsom den sista ärade talaren nämnde, hafva förut tvenne andra sätt för frågans lösning blifvit föreslagna, det ena att ålderspresidenten skulle, då så erfordrades, föra ordet, det andra att Konungen skulle jemte talman utse tvenne vice talmän; och för min del vågar jag hålla före, att det sista förslaget är konsekventast och mest öfverensstämmande med grundlagens anda. Men då det för närvarande, så vidt jag tror, icke finnes någon utsigt för att ett sådant förslag skulle blifva Riksdagens beslut, så lär icke något annat vara att göra än att se tiden an och hysa den förhoppningen — och den icke uteslutande egoistisk — att det fall icke må inträffa, då både talmar och vice talman äro förhindrade att utöfva sitt ansvarsfulla uppdrag.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Nyström: I afseende på den första delen af förslaget torde jag icke behöfva att vidare yttra mig, ty den lär knappast vinna understöd i denna kammare, men hvad den andra beträffar, frågan om tillfälliga talmän, är förhållandet icke detsamma. Det är alldeles tydligt, att en viss önskan att få denna angelägenhet ord-

nad är allmänt spridd, detta framgår redan deraf, att så många olika utvägar anvisats för att förekomma eventualiteten att talmansstolen i ett visst ögonblick komme att stå tom. Det första förslaget, eller att ålderspresidenten skulle vid behof fungera såsom talman, föreligger icke nu, och det är synd, ty detta förslag vore det tacksammast att polemisera emot, men det har nu icke af någon påyrkats. Med det andra, att tvenne vice talmän skulle utses, vore svårigheten icke fullständigt afhjelpat, emedan det naturligtvis kan hända äfven att tre personer på en gång insjukna; sannolikheten är ju mindre än i fråga om två, men den finnes dock. Och skall man gripa sig an med grundlagförändring, är det så godt att taga till så att medlet hjälper i alla fall. Återstår då det först af herr Ryding väckta förslaget, att för det angifna undantagsfallet kamrarne sjelfva skulle välja sina ordförande. Mot detta anföras två skäl, först att det är principvidrigt, men är detta så säkert? Är det verkligen en nödvändighet att alla val inom en församling skola ske efter samma princip? Val af ordinarie och tillfällig ordförande försiggå icke i allmänhet efter samma typ. Hos Stockholms stadsfullmäktige är öfverståhållaren sjelfskrifven ordförande, men vice ordförande väljes. Der är således icke ens samma princip gällande för val af ordförande och vice ordförande, men ännu mindre kan man åberopa principen om enahanda valsätt för ett sådant undantagsfall som här är i fråga. Vidare har man sagt, att det skulle vara en påtryckning på Konungens val, om kammaren på detta sätt tillkännagåfve sin önskan. Nej, mine herrar! Men om kammaren visar sin förkärlek för en viss person och Konungen vid ett kommande tillfälle dervid fäster ett visst afseende, så ser jag icke något ondt deri. Min öfvertygelse är, att Konungen skulle behandla en sådan episod, som här är i fråga, så som den är, d. v. s. såsom en undantagsåtgärd för ett undantagsförhållande och helt enkelt vid val af talmän och vice talmän gå efter precis samma grunder som förut, ty det är — det behöfver icke sägas — helt och hållet en undantagsåtgärd och såsom sådan mycket praktisk, ty den anvisar ett tillvägagående, som i alla fall kan tillgripas, och förekommer en stockning i ärendenas behandling, som kan inträffa, äfven om det finnes tre personer, som hvar i sin tur skola intaga platsen i talmansstolen. För min del får jag förklara, att oakadt jag icke vill vara med om att rubba den grundsatsen att Konungen skall utse kamrarnes talmän och vice talmän vid riksdagens början, finner jag dock intet annat förslag, som blifvit nämndt, så praktiskt eller egnadt att för ett fall, som kan inträffa, reda kamrarnes angelägenheter. Herrarne torde för öfrigt litet hvar i beslutande församlingar hafva varit med om att, då valet af den ordinarie ordföranden genom stadganden varit fullkomligt bestämdt, ändå församlingen vid förfall för ordföranden är oförhindrad att, utan vidare, efter andra former välja en för tillfället, för att få sina angelägenheter ombesörjda.

Då jag således icke kan finna någon af de föreslagna åtgärderna tillfredsställande, minst utvägen med ålderspresidenten, icke heller den med ordföranden i något af de ordinarie utskotten eller att tvenne vice talmän skulle utses, men ändå anser nödvändigt att

Om ändrade bestämmelser i afseende på talmansbefattningarna.

(Forts.)

Om ändrade någon åtgärd vidtages, skall jag för min del bedja att få understödja herr Behms, ursprungligen af herr Ryding väckta förslag, som icke innefattar något annat än att kamrarne för att trygga sig mot en eventualitet, som kan inträffa, på det enklaste tänkbara sätt få sörja för sitt arbetes orubbade fortgång. Man har sannerligen icke fog att säga att härvid omstörtas vare sig konungamagten eller kamrarnes förhållande dertill.

(Forts.)

Herr Bergius: Den fråga som föreligger är egentligen, jag kan nästan säga, uteslutande den, huru vida det bör tillkomma Konungen eller kamrarne att utse kamrarnes ordförande. Är man af den meningen, att någon förändring icke bör ske i grundlagens stadgande, att talman och vice talmän skola utses af Konungen, tror jag icke att man kan biträda herr Behms förslag, hvilket, såsom redan anmärkts, är ett bestämdt steg i den riktningen, att det skulle tillkomma kamrarne att utse sina ordförande. När Konungen i regeln har rättighet att utse kamrarnes ordförande, hvarför bör han icke göra det i det undantagsfall att både talman och vice talman äro hindrade? Är det åter så, att rättigheten att i sistnämnda händelse utse ordförande anses böra tillkomma kamrarne, hvarför då icke öfverlemnas åt kamrarne att alltid utöfva denna rättighet? Vore jag nu tvungen att välja mellan motionärens förslag och det förelag, som är framställt af herr Behm, skulle jag vilja sluta mig till motionärens, ty det är åtminstone konsekvent. Jag tror, såsom en föregående talare yttrat, att en dylik förändring i grundlagen icke skulle innebära någon egentlig fara, men jag tror icke heller, att något giltigt skäl finnes att från Konungen till riksdagens kamrar öfverflytta rättigheten att utse talman och vice talmän; jag yrkar därför bifall till utskottets hemställan.

Herr Billing: Då det icke af det nu föredragna betänkandet ses, att jag icke deltagit inom utskottet i behandlingen af föreliggande fråga, anser jag mig böra tillkännagifva, att jag nu står på samma ståndpunkt som i fjol, då jag tog mig friheten att såsom reservant förorda samma förslag, som nu är framlagt reservationsvis af herrar Behm och Nyström.

Den siste talaren sade, att om man håller på den grundsatsen, att Kongl. Maj:t och icke Riksdagen skall utse talmän och vice talmän för Riksdagens kamrar, skall man icke kunna godkänna det af herr Behm nu framlagda förslaget. Jag tillåter mig hafva en alldeles annan uppfattning än den ärade talaren. Icke blott af principiella grunder är jag viss derom, att icke Riksdagen utan Konungen bör utse talmän och vice talmän åt Riksdagens kamrar, utan äfven därför att jag anser talmännen i våra kamrar hafva en sådan ställning till kamrarne, en sådan ställning af magtlöshet och värnlöshet, att de icke böra ställas i det ytterligare beroende af kamrarne, att de skulle komma att underkastas val och omval. Men det oaktadt kan jag icke annat än förorda herr Behms förslag, och jag kan icke inse, att hvarken konstitutionsutskottets ordförande eller de talare, som förfäktat samma mening som han, ådagalagt sanningen af den sats, som utgör grundmotivet för deras åsigt, eller att man genom bifall

till reservationen skulle bryta mot principen att Konungen skall till-
sätta talmännen. Man skulle genom den af reservanterna föreslagna
anordningen lika litet ha brutit med den omtalade principen, som
man sönderbryter en princip, därför att man i *nödfall* ej kan tillämpa
den. Här är icke fråga om annat än en nödfallsutväg, derom att
Riksdagens kamrar må i nödfall kunna reda sig. Nödfall bryter
lag, bryter principer utan att *realiter* bryta dem. Under sådana
förhållanden synes mig, som om det af herrarne anförda grund-
motivet verkligen icke existerade. När det nu icke kan bestridas,
att olägenheter, och ganska afsevärda sådana, kunna komma deraf,
att vi i grundlagen icke hafva något stadgande om, huru förfaras bör
vid det beskrifna nödfallet, och då en med nu föreliggande reser-
vation öfverensstämmande motion förra riksdagen framlades af en
f. d. talman, som motionerade på grund af egen erfarenhet om dessa
olägenheter, och då ingen menniska kan påstå, att det ligger den
ringaste praktiska fara uti att kammaren i nödfallets stund i stället för
att afbryta sina förhandlingar utser en extra vice talman, synes det
mig, om jag så får säga, vara en allt för stark principmessighet att
motsätta sig det af reservanterna framlagda förslaget. Det synes
mig som om Första Kammaren, när den nu igen säger nej, till det
af Andra Kammaren antagna förslaget icke blott borde säga nej,
utan säga detta nej så, att i detsamma ligger subsumeradt ett ja,
d. v. s. att kammaren säger, huru den vill, att saken skall ordnas.
Jag anhåller om bifall till reservanternas förslag.

*Om ändrade
bestämmel-
ser i afse-
ende på tal-
mansbefatt-
ningarna.*
(Forts.)

Friherre Åkerhielm, Gustaf: Herr talman, mine herrar! Då
jag anmälde mig, visste jag icke, att den siste ärade talaren skulle
komma att taga ordet och att han skulle komma att yttra sig *så* som
han gjort. Till följd deraf kan jag i det närmaste inskränka mig
till att — i det jag instämmer med honom — för kammaren fram-
hålla ett par synpunkter, som under öfverläggningen efter min för-
mening icke blifvit tillräckligt betonade.

Om ett tillfälligt förfall inträffar för talmannen eller vice tal-
mannen eller för båda talmännen samtidigt, kan det ju hända, att
man icke med visshet kan afgöra, huru långt denna tillfällighet
kommer att sträcka sig eller om den möjligen skulle kunna gå ända
derlän, att den utsedde talmannen eller vice talmannen bör draga
sig tillbaka från det honom lemnade nådiga förtroendet. Detta är
den ena synpunkten.

Den andra synpunkten, medförande ännu större praktiska olägen-
heter än den förra, är den, att om kammaren, under ålderspresiden-
ten samlad, skulle hafva att begagna den tunga formen att uppsända
en deputation för att af Konungen begära, att talman eller vice
talman eller till äfventyrs båda må å nyo utses, skall sådan utnämning
ske af Konungen personligen och inför dessa deputerade. Men om
då Konungen är i Norge, skall då deputationen fara till Kristiania,
eller skall Konungen besväras att återvända till Stockholm? Skola
riksdagsarbetena under tiden ligga nere?

Efter min förmening finnes det alltså alldeles bestämda olägen-

Om ändrade heter af att vid ett tillfälligt förfall använda den tunga form, som bestämmelser i afseende på talmansbefattningarna. riksdagsordningen nu anvisar, och möjligen äfven den olägenheten att talmannen och vice talmannen, som äro förhindrade att fungera, icke kunna sjelfva veta, huru länge det tillfälliga hindret kommer att fortfara, eller om det kommer att utsträckas till verkligt förfall, som bjuder afsägelse af uppdraget. Under sådana förhållanden synes mig, att man borde vara betänkt på en utväg att afhjelpa tillfälligt brist på klubbförare. Jag för min del tillhör dem, som anse att en utväg kunde finnas i ett sådant stadgande i riksdagsordningen, att den i kammaren närvarande ledamot, som är ordförande i något af riksdagens ständiga utskott och antingen är som riksdagsman äldst eller ordförande i det främsta utskottet i den ordning riksdagsordningen upptager dem, skulle kunna af talmannen vid tillfälligt förfall mottaga klubban. Man kan dervid anmärka, att det icke är alldeles gifvet, att en sådan ordförande inom utskott har de nödvändiga egenskaper, kammaren älskar att finna hos sin talman, men säkerligen lär han icke alldeles sakna den öfning i och vana att föra klubban, som för tillfället kan vara till pass.

Med mera skäl kan erinras, att en utskottsordförande icke utgått ur kammarens eget val, utan utsetts af en delegation från båda kamrarna. Det blir väl därför till sist bäst att, på sätt herr Ryding vid senaste lagtima riksdag föreslog, och hvilket förslag reservanterna nu upptagit, låta kamrarna för tillfället sjelfva välja. Jag håller nog på Konungens magt och rätt, men jag kan för min del icke förstå, att det för våra svenska förhållanden kan vara något främmande och ett ingrepp i denna rätt, om det i riksdagen vid särskilda tillfällen undantagsvis förfares på det sätt, hvarpå icke blott hos stadsfullmäktige, utan äfven i alla landsting förfares, alldenstund så väl stadsfullmäktige som landstingen sjelfva välja sina vice ordförande; och jag tror man kan säga, att som oftast vid utseende af ordförande i landsting tingets förtroende, der det vid vice ordförandeval fullt uttalats, verkat på Konungens utnämning.

Under sådana förhållanden är jag för min del öfvertygad, att de praktiska olägenheterna jag omnämnt skulle undanrödjas genom antagande af det förslag, som reservanterna, herrar Behm och Nyström, framställt, och på den grund anhåller jag vördsamt att få yrka afslag å utskottets utlåtande och att reservanternas förslag må antagas att hvilat till grundlagsenlig behandling vid nästa riksdag.

Herr Alin: Jag ber att få fästa uppmärksamheten på en omständighet, som synes mig icke vara tillräckligt framhållen.

Hvad är syftet med den motion, hvarom utskottet nu uttalat sig?

Det är det, att Riksdagens kamrar skola erhålla rätt att utse talmän och vice talmän. Till denna motion har motionären fogat ett litet moment, som innehåller bestämmelse om huru förfaras bör, då förfall för talmannen och vice talmannen samtidigt inträffar. Lemnande sjelfva hufvudfrågan å sido, hafva ett par reservanter upptagit detta moment i en något ändrad formulering och yrkat, att kammaren med anledning af motionen måtte bifalla detta yrkande, som föreligger i en sådan formulering, att en motion ordagrant likalydande

med denna formulering icke ens blifvit väckt vid denna riksdag. Jag har velat påpeka detta förhållande och hemställer med afseende derå, huru vida det kan vara riktigt att bifalla reservanternas yrkande.

Jag vill tillika beträffande den här framhållna trängande nödvändigheten af bestämmelser i reservationens syfte erinra derom, att erfarenheten under den gångna tiden icke ådagalagt *nödvändigheten* deraf; och vidare ber jag att få fästa uppmärksamheten derpå, att om herrarne detta oaktadt anse att en lösning af den fråga, som reservanternas afsett att med sitt förslag lösa, verkligt nu är nödvändig, så vinna herrarne den visserligen icke genom att besluta bifall till *reservationen*, utan endast genom att besluta bifall till *motionen*. Detta visas med tillräcklig tydlighet af de beslut, som Andra Kammaren i denna fråga mer än en gång fattat. Och man vinner således ingenting på att uppgifva den principiella ståndpunkt, hvarpå grundlagen står och hvarpå denna kammare hittills stått.

Jag anhåller om bifall till utskottets hemställan.

Herr Ryding: Jag ber att få fästa uppmärksamheten derpå, att konstitutionsutskottet har under de två sistförflutna åren skarpt betonat, att nu gällande bestämmelser i det ifrågavarande hänseendet äro bristfälliga och lätt kunna föranleda betänkliga rubbningar i Riksdagens verksamhet. Konstitutionsutskottet har icke heller nu vid denna riksdag kunnat bestrida detta sakförhållande. Vid sådant förhållande förefaller det mig, som om det varit rigtigast af utskottet att icke helt enkelt inskränka sig till att hemställa, att »herr Normans motion icke måtte till någou Riksdagens åtgärd föranleda», utan att utskottet i stället bort sjelft uttala hvad enligt utskottets åsigt bort göras för att få de ostridiga bristfälligheterna undanröjda, och detta desto hellre, som utskottet har rätt till initiativ i grundlagsfrågor, samt denna riksdag är den tredje eller sista i riksdagsperioden, och således, om icke bristfälligheterna afhjelpas nu, de måste komma att kvarstå i ytterligare fyra år.

Jag skulle således helst velat yrka återremiss, för att utskottet måtte komma i tillfälle att framlägga ett bestämdt förslag, men en återremiss tjänar nu ingenting till, då Andra Kammaren redan fattat beslut i frågan. Då återstår — för att försöka få en lösning af frågan — ingenting annat än att Första Kammaren antager ett positivt förslag, och utskottet sedan försöker en sammanjemkning mellan de begge kamrarnes olika beslut. Bland de förslag, som blifvit här framställda, anser jag fortfarande, att det jag framlade vid sistlidna lagtima riksdag företrädesvis kan begagnas såsom ett förslag till sammanjemkning mellan begge kammarna.

Den, som kommer i håg, huru situationen var här under flera vecor vid 1891 års riksdag, bör icke gerna kunna bestrida, att den ifrågasatta ändringen är högst nyttig, och den som sjelf erfarit hvad det vill säga att, ehuru åtskilliga gånger så sjuk att under vanliga förhållanden inställelse i kammaren icke kunnat komma i fråga, ändock nödgas uppehålla talmannabefattningen, för att icke hela riksdagsmaskineriet skulle afstanna, — den må väl hafva tillräckliga skal att uttala en önskan, att något göres för att undvika en sådan eventualitet.

Om ändrade bestämmelser i afseende på talmansbefattningarna.

(Forts.)

Om ändrade bestämmelser i afseende på talmansbefattningarna.

(Forts.)

Hvad beträffar de formella betänkligheter, som uttalats af herr Alin, så kommer naturligtvis talmannen att pröfva dem i första hand, men det förefaller åtminstone mig uppenbart, att den af herrar Behm och Nyström framlagda reservationen mycket väl kan subsumeras under den af herr Norman väckta motionen och att således inga afsevärda betänkligheter i detta fall förefinnas.

Jag hemställer därför, i öfverensstämmelse med herrar Behms och Nyströms reservation, att kammaren må för sin del antaga det af dem föreslagna tillägget till 33 § riksdagsordningen såsom hvilande till vidare grundlagsenlig behandling.

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde herr talmannen enligt derunder framställda yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt och vidare derpå, att kammaren skulle afslå utskottets hemställan och antaga såsom hvilande till vidare grundlagsenlig behandling det förslag om tillägg till § 33 riksdagsordningen, som innefattades i herr Behms vid utlåtandet fogade reservation; och förklarade herr talmannen sig anse den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Alin* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad konstitutionsutskottet hemställt i sitt utlåtande n:o 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår kammaren utskottets hemställan och antager såsom hvilande till vidare grundlagsenlig behandling det förslag om tillägg till § 33 riksdagsordningen, som innefattas i herr Behms vid utlåtandet fogade reservation.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—34;
Nej—61.

Vid förnyad föredragning af konstitutionsutskottets den 18 och 21 innevarande februari bordlagda utlåtande n:o 2, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 86 regeringsformen, biföll kammaren utskottets i detta utlåtande gjorda hemställan.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den under sammanträdet aflemnade kongl. propositionen.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag dels till Riksdagens skrifvelse, n:o 2, till Konungen, angående val af justitieombudsman och suppleant för honom; dels till Riksdagens förordnanden:
n:o 3, för revisionssekreteraren m. m. Axel Ferdinand Thollander att vara Riksdagens justitieombudsman; samt
n:o 4, för revisionssekreteraren m. m. Hugo Erik Mauritz Bohman att vara Riksdagens justitieombudsmans suppleant.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Samzelius* under två månader från och med den 24 innevarande februari och herr *Weinberg* under fjorton dagar från samma dag.

Justerades sex protokollsutdrag för detta sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 3.47 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.

Fredagen den 24 februari.

Kammaren sammantråde kl. 2.30 e. m.

Justerades protokollet för den 17 i denna månad.

Anmälades och bordlades konstitutionsutskottets utlåtanden:

n:o 3, i anledning af väckt motion om ändring af 37 m. fl. §§ i regeringsformen;

n:o 4, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 46 regeringsformen; och

n:o 5, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 51 m. fl. §§ regeringsformen;

sammansatta stats- och bankoutsrottets utlåtande n:o 1, i anledning af dels verkställd granskning af fullmäktiges i riksbanken och fullmäktiges i riksgäldskontoret åtgärder för utförande af det dem gemensamt lemnade uppdrag i fråga om uppförande å Helgeandsholmen af riksdags- och riksbankshus, dels ock ett af Riksdagens år 1892 församlade revisorer i deras berättelser angående riksbanken och riksgäldskontoret gjordt uttalande om samverkan emellan dessa båda verk;

bankoutsrottets memorial n:o 2, angående användandet af bankovinsten för år 1892;

lagutskottets utlåtanden:

n:o 13, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 82 § i lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet den 23 oktober 1891; och

n:o 14, i anledning af väckt motion angående rätt till delaktighet i allmänningar; äfvensom

Första Kammarens tillfälliga utskotts utlåtanden:

n:o 1, i anledning af väckt motion i fråga om undersökning af margarin, som införes från Norge; och

n:o 2, i anledning af väckt motion om fridlysning af orr- och tjäderhonor under viss tid.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran statsutskottets den 22 innevarande månad bordlagda utlåtanden n:o 7 a samt n:is 18 och 19.

Kammaren åtskildes kl. 2.35 e. m.

In fidem

A. von *Krusenstjerna*.